

УДК 371.315.7

Заніздра І. В.

**НВО № 32 “Спеціалізована загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів –
позашкільний центр “Школа мистецтв” Кіровоградської міської ради”**

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

У статті розглядається роль проектної технології у формуванні творчої особистості та особливого педагогічного стилю. Особлива увага приділяється особистості школяра, максимального розкриття його обдарування, інтелектуального розвитку.

Ключові слова: *проектна технологія, творче мислення, особистість.*

Сучасному суспільству з його швидкими змінами потрібні освічені люди, які можуть самостійно приймати рішення в ситуації вибору, здатні до співпраці, відрізняються мобільністю, динамізмом, здатні оперативно сприймати й творчо працювати з інформацією, що постійно оновлюється, самостійно набувати необхідних знань. Як казав філософ, знання можуть бути купою каміння, що задавило особистість. І знання можуть бути вершиною піраміди, на якій стоїть особистість. Найважливіший сенс учительської праці – навчити дітей так, щоб вони не розгубились в бурхливому вирії сучасного життя. “Проект” в перекладі з латинської мови означає “кинутий уперед”, що дає можливість тлумачити реалізацію проектів у контексті формування умінь та якостей, необхідних людині сьогодення.

Дослідниками досить широко розглядається поняття “педагогічна проектна діяльність” (В. Жадько), яке засвідчує перспективність та педагогічну діяльність життєвого розвитку учнів (С. Шевцова). В процесі проектної діяльності досліджуються певні особливості проектного підходу до навчання та виховання, формування компетенцій, спрямованих на визначення способів діяльності (І. Єрмаков, С. Шевцова).

Як важливу галузь діяльності людства проектування досліджують І. Єрмаков, С. Шевцова, Д. Пузіков. Вони формують головні вимоги до проектування компетентнісно спрямованої освіти, розглядають проектування як задум, план, прообраз певного об’єкта. Дослідники пропонують орієнтований план реалізації проектної діяльності у процесі розвитку життєвої компетенції, приділяючи особливу увагу соціальному проектуванню, розглядають інноваційний потенціал проектної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі (С. Шевцова), розкривають метод проектів у контексті життєвих результатів діяльності учнів (І. Єрмаков, С. Шевцова), розглядають проблеми взаємозв’язку проектної діяльності і духовної особистості вчителя (В. Жадько).

Визначаючи цінність залучення учнів до проектної діяльності, Н. Мойсеюк вказує на наявне орієнтування на створення певного матеріального або інтелектуального продукту, а не просте вивчення певної теми, оскільки навчальний проект – це, перш за все, форма організації занять, що передбачає комплексний характер діяльності, спрямованої на отримання освітньої продукції всіма її учасниками за певний часовий інтервал.

Автори М. Калашникова і Л. Регуш, зазначають, що комп’ютеризація навчального процесу формує мислення тих, хто навчається, а, конкретно, такі характеристики мислення як схильність до експериментування, гнучкість, розвивають творчу діяльність особистості, здатність по-новому сприймати факти, які здаються очевидними,

встановлювати нові, оригінальні зв'язки.

В умовах, коли лєвова частка суспільного відтворення належить інтелектуальному продукту, прищеплення навичок його утворення є першочерговим завданням системи освіти. Основний шлях розв'язання цього завдання – організація навчальної діяльності як науково орієнтованої і науково-дослідної та як її структурної компоненти.

Науково-технічна творчість відкриває людям нові шляхи для оволодіння все новими й новими ресурсами життєзабезпечення. Досягнення науки й техніки створюють матеріальне підґрунтя людської культури. З розвитком науково-технічного прогресу змінюється й людина, з'являється духовний компонент культури, який розвивається у мистецькій творчості.

Елементи творчості містяться в будь-якій людській діяльності, за незначними винятками. Вони дають змогу людині, яка живе у сучасному динамічному світі, шляхом перенесення творчих стратегій легше оволодівати все новими й новими видами діяльностей. При цьому накопичується творчий потенціал, який готовий розкритися, як тільки виникне життєва необхідність у цьому. Наявність творчих здібностей і навіть невеличких творчих досягнень у окремих людей створює культурне поле, де кожна людина почуває себе психологічно комфортно [3].

Творча людина виражає вищий ступінь розвитку, підготовленості до конкретних видів діяльності й до життя в цілому, до зміни стилів поведінки, до пошуку виходів із кризових ситуацій, до найбільш конструктивного раціонального прийняття рішень у складних та екстремальних умовах.

У сучасному світі, що постійно змінюється, важливим аспектом є здатність до креативності з такими, зокрема, компонентами:

Інтелектуальна активність (самостійна постановка задач).

Толерантність до невизначеності.

Творче мислення: швидкість мисленнєвих процесів, глибина, широта, гнучкість, стратегічність, дивергентність мислення, адекватний діяльнісний баланс розвитку образного, понятійного та практичного мислення (Ж. Піаже, М. Смульсон, М. Холодна, Р. Стернберг).

На думку Н. Морзе, за умови реалізації проектної діяльності акцент переноситься, на самостійну активну навчальну діяльність учнів. При цьому учитель здійснює лише "підтримку" цієї діяльності, тобто забезпечує матеріалами й опосередковано управляє нею, ставлячи перед учнями проблеми. Така модель процесу навчання має назву "навчання, в центрі якого знаходиться учень", оскільки вчитель перестає бути виключним центром навчання, джерелом знань та інформації, а процес навчання базується на співробітництві й продуктивному спілкуванні школярів, спрямованому на спільне розв'язання чітко окреслених проблем.

Творчість учнів, новизна і оригінальність їх навчальної діяльності проявляються тоді, коли вони самостійно ставлять проблему і знаходять шляхи її розв'язання. При цьому слід добиватися постійного зростання рівня творчості обдарованих дітей, знаходити оптимальні співвідношення всіх видів їх діяльності, щоб одержати найкращі результати. Вчителю треба звернути увагу на те, що ставлячи проблему, варто залишати "нерозв'язані питання", відповідь на які учні повинні одержати самостійно з різних джерел: літературних, експериментальних, шляхом консультацій тощо. Головне в творчості – це усвідомлення дитиною себе як "нового відкриття", як активного перетворюючого начала, як будівника світу, котрий реалізує в процесі цього будівництва свою особистість [1].

Основний метод навчання творчості – це включення у реальну діяльність, спрямовану на реальне визнання, яке має реальну цінність для людини.

Залучення комп'ютерних технологій на різних етапах навчання допомагає реалізувати основний принцип особистісно-орієнтованого підходу в освіті – принцип діяльності. Сутність цього принципу полягає в стимуляції учнів до освітньої діяльності, що забезпечує можливості саморозвитку, самовираження і самоосвіти. Принцип активності дитини в процесі навчання був і залишається одним з основних в дидактиці. Під цим розуміється така кількість діяльності, яка характеризується високим рівнем мотивації, усвідомленою потребою в засвоєнні знань і умінь, результативністю і відповідністю соціальним нормам. Такого роду активність сама по собі виникає нечасто, вона є наслідком цілеспрямованих педагогічних дій і організації педагогічного середовища, тобто вживаній педагогічній технології. К. Ушинський колись сказав, що знання будуть тим міцніше і повніше, якщо вони сприймаються великою кількістю органів чуттів.

“Усіма можливими способами треба запалювати в дітях палке прагнення до знань і до уміння. Прагнення до уміння збуджується... самими навчальними предметами, методом навчання” – так говорив видатний чеський педагог Я. Коменський.

Математичні знання і вміння розглядаються не як самоціль, а як засіб розвитку особистості школяра, забезпечення його особистої грамотності, як здатність розуміти роль математики у світі, в якому він живе, висловлювати обґрунтовані математичні судження і використовувати математичні знання для задоволення пізнавальних і практичних потреб. Відчуття своєї спроможності, успішності, комфортності на уроці дає використання сучасних технологій, а саме – проектної. Сучасна назва – проект, уже підвищує інтерес учнів до вивчення математики.

“Знання з теми повинні бути “цілісною сукупністю знань, які одне одного підтримують, зміцнюють і збагачують”, “Вивчати сукупне ціле, а не щось спотворене, уривчасте або розірване”, “Виклад повинен бути повним, ґрунтовним і точним” – так говорив Я. Коменський. Досягнути цього дає можливість використання цієї технології навчання. Метод проектів має велике значення для розвитку життєвої, соціальної, інформаційної, предметної компетентностей учня. Метод дозволяє:

- перевірити та закріпити на практиці теоретичні знання;
- забезпечити продуктивний зв'язок теорії та практики у процесі навчання;
- набути життєвого досвіду;
- розвивати вміння аналізувати, систематизувати, узагальнювати вивчений матеріал;
- здійснювати організовану пошукову, дослідницьку діяльність на підставі спільної праці учнів;
- навчити учнів самостійно працювати з додатковою літературою;
- вчити вміння самостійно працювати над творчими завданнями;
- підвищувати інтерес учнів до вивчення математики;
- виховувати повагу, вміння працювати в колективі;
- формувати власну життєву позицію.

Навчальний проект, з точки зору учня, – це можливість виконувати щось цікаве самостійно; це діяльність, що дає змогу виявити себе, випробувати свої знання, показати публічно результат; це діяльність, спрямована на розв'язання цікавої проблеми, сформульованої самими учнями, коли результат цієї діяльності носить практичний характер.

Участь дітей у “творчих ситуаціях” сприяє розвитку їх креативних здібностей, якщо є першочергова установка на створення креативного продукту. Креативність у розумінні психологів – це “неординарність, здатність виходити за рамки стереотипних асоціацій, оригінальність”.

Проектну технологію можна розглядати як фактор впливу на “знаннєві”, “вміннєві” та “поведінкові” можливості учнів, котрі формуються в урочно-позаурочній діяльності в процесі створення власного інтелектуального або матеріального продукту [2].

У зв'язку з гострою проблемою економії часу в ході навчального процесу перед сучасною школою також ставиться завдання – знайти кошти і прийоми навчання, що дозволяють максимально економити час на уроці.

Навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, – це і рівнева диференціація, тому що в умовах цієї технології учень має право на вибір змісту своєї освіти, рівня засвоєння. При цьому діяльність вчителя повинна забезпечити можливість кожному школяреві опанувати знаннями на обов'язковому або більш високому рівні (за вибором учня).

Застосування інформаційних технологій на уроках і в позаурочній діяльності розширює можливості творчості як вчителів, так і учнів, підвищує інтерес до предмета, стимулює освоєння учнями досить серйозних тем, що, у підсумку, веде до інтенсифікації процесу навчання.

Зокрема, використання методу проектів на уроках дозволяє створити на уроці дослідницьку, творчу атмосферу. При цьому кожен учень залучений до активного пізнавального процесу, в основі якого є співпраця. Школяр у процесі роботи над навчальним проектом осягає реальні процеси, об'єкти, проживає конкретні ситуації, залучається до проникнення вглиб явищ, процесів і конструювання нових об'єктів.

У методі проектів дуже важливо показати учням їх особисту зацікавленість в отриманні знань, які можуть і повинні стати їм у пригоді їм у житті. Щоб реалізувати цей принцип, необхідно розглядати проблему, взятую з реального життя, знайому і значущу для учня, проблему, для вирішення якої необхідно застосувати не тільки отримані знання, а й нові, які належить набути.

Сучасне життя потребує від учня, що закінчив школу, практичного застосування знань, отриманих в школі. Тому таким актуальним є перехід від просто знань до знань і умінь застосовувати їх у житті. Швидкий темп зміни сучасних інформаційних технологій не дозволяє навчити фахівця раз і на все життя, тому сучасні фахівці в області інформаційних технологій змушені впродовж всього життя постійно займатися самоосвітою. Перед школою на сучасному етапі виникає найважливіша задача – формування інформаційної компетентності, тобто вчитель зобов'язаний навчити школярів працювати з інформацією – здобувати, аналізувати, творчо використовувати в практичній діяльності.

Використана література:

1. Авраменко О. В. Інноваційні та сучасні педагогічні технології навчання математики : посібник для спецкурсу / О. В. Авраменко, Л. І. Лутченко, В. В. Ретунська [та ін.]. – Кіровоград : КДПУ, 2009. – 200 с.
2. Мантула Т. Реалізація компетентнісного підходу в процесі навчання: моделювання уроку з використанням технології Веб-2.0 / Т. Мантула. – Кіровоград : ТОВ “Поліграф-сервіс”, 2009. – 132 с.
3. Моляко В. О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / В. О. Моляко, О. Л. Музика. – Житомир : Вид-во Рута, 2006. – 320 с.

Анотація

В статті розглядається роль проектно-технологічної технології в формуванні особистості та педагогічного стилю. Особливу увагу приділено особистості школяра, максимального розкриття його дарування, інтелектуального розвитку.

Ключові слова: проектна технологія, творче мислення, особистість.

Annotation

In the article, the role of project technology is examined in forming of creative personality and special pedagogical style. The special attention is spared to personality of pupil, maximal opening of his gift, intellectual development.

Keywords: *project technology, creative thinking, personality.*

УДК 378.147.31:53

Івченко В. В.
Херсонський державний морський інститут

ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТЬ ПРО НАУКОВІ АБСТРАКТНІ ФІЗИЧНІ МОДЕЛІ ГРАНИЧНОГО ПЕРЕХОДУ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ

Розглянуто деякі історичні аспекти розвитку модельних уявлень в фізиці. Використання цього матеріалу під час проведення лекційних і семінарських занять повинно сприяти покращенню якості засвоєння відповідних абстрактних понять у майбутніх вчителів фізики.

Ключові слова: *історичний підхід, абстрактні фізичні моделі граничного переходу, вища школа.*

Формування глибоких та змістовних уявлень про наукові навчальні ідеальні фізичні моделі в курсі фізики вищої школи на теперішній час являє собою одну із ключових проблем пов'язаних із фундаменталізацією фізичної освіти. Важливість використання модельного підходу при вивченні фізики у педагогічному вузі пов'язана як з передбаченим навчальними програмами суттєвим (у порівнянні зі шкільним курсом) розширенням переліку фізичних ідеалізацій і глибиною засвоєння знань про них так і з підготовкою майбутніх вчителів до застосування цього підходу при викладанні фізики у школі.

Комплексність поставленої задачі вимагає необхідність реалізації низки педагогічних методологічних підходів серед яких одне із провідних місць має посідати історичний підхід, як один із напрямків впровадження ідеї гуманітаризації освіти в практику масового навчання. У даному випадку його роль пов'язана як із формуванням наукового світогляду у студентів так і з розвитком їхнього пізнавального інтересу на основі історичних відомостей, оскільки саме вони здатні “оживити” процес засвоєння доволі абстрактних модельних понять.

Питанням використання на уроках фізики відомостей з її історії та розвитку велика увага приділялася у роботах таких учених, як П. А. Знаменського, В. І. Лебедева, І. І. Соколова, І. К. Туришева, А. В. Усової, А. Н. Щербакова та ін.; серед фундаментальних методичних праць слід відзначити монографії Б. І. Спаського [1] та В. М. Мощанського і Є. В. Савелової [2].

Головним результатом цих досліджень стало висунення принципу історизму при викладанні фізики, який проголошує доцільність використання в навчальному процесі історичного матеріалу, який може виступати як:

- один із найважливіших засобів розвитку у школярів інтересу до науки;
- фактор, який сприяє підвищенню якості знань учнів;